

V RACHTBRIEF

DE EXPEDITIE
VOOR GEWELDLOZE VERANDERING

SERIE II nummer 7

Amersfoort, september 2014

Beste mensen,

'Onrust' is het woord dat de afgelopen tijd de toestand in de wereld kenmerkt. Het is alsof er een grote storm over de wereld gaat. Verhoudingen op wereldschaal staan onder druk, persoonlijke relaties worden opgeschud. Verlies, dood, ziekte vallen plotseling uit de lucht.

Het is een levenskunst je niet te laten overweldigen door het geweld. Het komt er op aan in het eigen leven aanwezig te blijven, te kiezen wat je zegt, te zijn wie je zijn wil en evenwicht te bewaren. We kunnen de grote crises niet oplossen. We kunnen wel kennis nemen van wat er gebeurt, geïnteresseerd blijven en doen wat in ons vermogen ligt om bij te dragen aan verandering.

Jaren geleden werkten we aan geweldloze sociale verandering in Israël/Palestina. We weten ons er nog steeds mee verbonden. Op 23 september organiseerden we een lezing over de tegenstem in Israël zelf. Rick Meulenstein van 'Een Ander Joods Geluid' gaf een helder inzicht in de geschiedenis van het conflict en beschreef mensen en groepen die stem geven aan protest tegen de huidige politiek. Kathy Bergen, een vriendin die bijna haar hele leven in het gebied werkt, bezoekt ons half november en zal een lezing verzorgen. Gezien de niet aflatende actualiteit formuleren we onze gedachten en ervaringen ten aanzien van het conflict.

Echte vrienden zijn kritisch.

In de jaren '80/90 waren we geregeld in Israël/Palestina, om met Joden en Palestijnen te werken aan geweldloze verandering. Het blijft een van de grote onderwerpen in ons leven. De gewelddadigheden in de afgelopen maanden brachten de situatie weer in het nieuws. Dat is een valkuil. Het nieuws laat geweld en verwoesting zien en doseert schrijnende beelden, maar brengt nauwelijks in beeld wat decennia van bezetting en onderdrukking inhoudt. Politici van grote partijen houden - zolang ze niet met pensioen zijn - vast aan : 'we staan achter Israël'. Ze hebben nauw contact met lobby-organisaties en verzwakken zo de internationale rechtsorde. Israël is schuldig aan rechts-schendingen en is daarvoor veroordeeld door de VN Veiligheidsraad en het Internationaal Gerechtshof. Een ieder die 'uit vriendschap' de bezetting en mensenrechtenschendingen goed praat of politiek ondersteunt, kijkt weg.

Wie zich beschouwt als 'vriend van Israël' zou blijf geven van vriendschap als kritiek daar bij hoort. Israël heeft een democratische rechtsvorm met verkiezingen. Voor een levende democratie is meer nodig. De media staan onder censuur, veel vredesactiviteiten en demonstraties worden niet bekend gemaakt aan het publiek. Er worden regelmatig mensenrechten geschonden. Al decennialang is het praktijk dat het huis van de familie van een verdachte van geweld weggebulldozerd wordt zonder enige rechtspraak. Als onderdrukking gesanctioneerd wordt onder het mom van democratie, wordt het gevaarlijk. Toen wij in de jaren '80 trainingen gaven vroeg een van de deelnemers aan Prof. Leibowitz wat hij van haar deelname vond aan trainingen die gericht zijn op burgerlijke ongehoorzaamheid. Zijn antwoord luidde : 'Alles wat Eichmann deed was binnen de wet. Denk daar eens over na'.

We keuren geweld van beide kanten af, maar niet zonder aan te geven dat het Israëliëse geweld dat van de onderdrukker en bezetter is; geweld van Hamas en andere Palestijnse groeperingen en individuen komt voort uit decennia door onderdrukking en bezetting gevoede haat. We hopen dat we, als we Palestijnen zouden zijn, betrokken zouden zijn bij geweldloos verzet. Daar droegen we destijds ook aan bij.

Martin Buber, een van de wijzen van de Israël zei ooit : 'als er oorlog is moet je die strijden. Echter de grootste verantwoordelijkheid ligt in het repareren van de relatie daarna'. Onder het eerste valt ook het accepteren van een sterk leger vanwege reële bedreigingen. Zolang wapens het evenwicht bepalen en alles daar op afgestemd is kun je die niet zomaar weghalen. Je zult er wel aan moeten

werken dat ze minder nodig worden en dat je alle mogelijke moeite doet om de beschadigde relatie te herstellen. Aan dat laatste ontbreekt het sinds 1948 en vervolgens na de bezetting van de westelijke Jordanoever schromelijk. We maakten gelukkig ook mee dat Joden en Palestijnen elkaar bezochten, dat Joden actie voerden op het land van een Palestijn, grenzend aan een Joodse nederzetting om te voorkomen dat zijn olijfbomen door bulldozers werden geroid.

Een twee staten oplossing wordt vaak genoemd als oplossing voor het conflict. Alleen met een grote bereidheid en inzet tot onderhandelen is dat wellicht in de toekomst mogelijk. De vele Israëlische nederzettingen en het door Israël gecontroleerde wegennet dat het gebied in vakken verdeelt, de afscheidingsmuur die waterbronnen afsnijdt van Palestijns gebied en Israël controle geeft over de watertoevoer, maken het moeilijk Palestijnse autonomie vorm te geven.

Zolang Amerika, Nederland zich niet als werkelijke, kritische vrienden van Israël opstellen is er geen zicht op einde van de bezetting. Met een bezet Palestina geen zicht op vrede.

'Tachles' is een van de mooie krachtwoorden in het Hebreeuws. Het betekent 'klare, praktische taal'. Op die doelgerichte kracht is veel moois vorm gegeven, maar het kan ook negatief uitpakken. Steeds als onderhandelingen of bemiddeling van Amerikanen het proces naar vrede iets verder brengen slaat Israël toe: niet dralen-geen gezeur, tachles. Weer wordt het diplomatieke werk zo verstoord dat alles op nieuw moet beginnen inclusief het spel van voorwaarden stellen voordat er weer onderhandeld kan worden. 'Als er oorlog is moet je die strijden. De grootste verantwoordelijkheid ligt in het repareren van de relatie daarna'. Het enige hoopvolle ligt steeds weer in de op contact en dialoog gerichte mensen in Israël en Palestina en daarbuiten.

Verdieping van democratie.

Met wat we door de jaren heen doen, willen we bijdragen aan de kwaliteit van de samenleving. Soms gebeurt dat door iets moois te organiseren dat mensen samen brengt. Een festijn als 'Sofie op de Wallen' - biologisch, vegetarisch eten met theater en muziek voor 500 mensen- is daarvan een voorbeeld. Het vond vijf keer plaats. Wij stoppen er nu mee. Het is mooi geweest, het hoeft geen instituut te worden.

Door hoe wij in elkaar steken is ons werk vaak gericht tegen onrecht en tegen besluiten die op oneerlijke wijze tot stand komen, waar macht de uitkomst bepaalt. Zo zetten we ons bijvoorbeeld in tegen een nieuwe kernreactor in Petten, niet alleen omdat het een onding is, maar ook omdat het proces dat gericht is op voortzetting van kernenergie kenmerken heeft van een slecht functionerende democratie. Als het lukt dat tegen te houden wordt de democratische besluitvorming beïnvloed, krijgt macht even geen kans.

Wezenlijke verandering is verandering van mentaliteit en van structuren die burgers meer bij de democratische besluitvorming betrekken. In Nederland zijn we gewend aan een systeem van democratie met stemmen en een winnende meerderheid van 50+1. Het blijkt regelmatig dat ons huidige kiesstelsel toe is aan verbetering.

De regering wenst meer participatie. We willen graag boodschappen doen voor een zieke buur. Maar voor duurzame participatie is meer nodig. We willen als buurt, buurtzorg structureel vorm geven.

Het vorig jaar verschenen boek 'Tegen verkiezingen' van David van Reybrouck inspireert ons. Het geeft een beeld van de ontwikkeling van democratie van de Grieken tot nu en maakt duidelijk dat terug grijpen op loting, een onderdeel van de oorspronkelijke democratie, participatie van burgers kan bevorderen. Hij beschrijft het model van Bouricius, waar voor sommige fases in het proces van democratische besluitvorming mensen geloot worden om over een specifiek onderwerp een besluit te nemen. Abel werkt mee in een groepje dat voor de Amersfoortse situatie plannen uitwerkt om te experimenteren met het model van Bouricius.

Bezig zijn met besluitvorming is niet nieuw. Al vanaf 1980 werken we met een model voor consent-besluiten en op sociocratie gebaseerde structuren van organiseren. Dat is vaak niet expliciet. Het voedselkollektief Amersfoort (nu ruim 200 leden) nam in het begin ervan het besluit met consent te werken. Alleen het besluit nemen is niet voldoende. Het moet ook eigen gemaakt worden door oefening.

Nu er meer aandacht is voor vernieuwing van de democratie, komt dit onderwerp dit najaar aan bod in ons programma.

Kabbala.

Magda ging begin september weer naar de summerschool van haar kabbala leraar Z'ev ben Shimon Halevi in Engeland. Vanwege zijn leeftijd was het zijn laatste summerschool. In veel landen zetten mensen de school voort die hij met grote toewijding en liefde begon met het doel de kabbala in hedendaagse taal en begrippen door te geven. Magda opende het seizoen midden september. Zie de website of vraag de folder aan.

Ieder die onze activiteiten ondersteunt met hulp in huis of geld danken we daar voor. Zonder de vrijwilligers die hier trouw komen helpen zou ons leven er heel anders uitzien en zouden we minder naar buiten kunnen treden met activiteiten, lessen, begeleiding.

Hartelijke groeten

Abel Hertzberger en Magda van der Ende.

programma

Een serie over democratische vernieuwing. Deelname aan een of enkele avonden kan.

- 8 oktober Baudy Wiechers, 'Van Democratie naar Sociocratie'. Ze geeft inzicht in de methode en mogelijkheden van consent en sociocratie.
- 22 oktober James Kennedy geeft als historicus gedachten over de ontwikkeling van onze democratie en gaat in op van Reybroucks boek 'TEGEN VERKIEZINGEN'
- 19 november Nicole Estejé over het model van Bouricius en de plannen voor democratische vernieuwing in Amersfoort.

18 november Juke Hudig maakte pastel-tekeningen bij 111 momenten uit de Divina Commedia van Dante. Op deze avond laat ze dia's van haar werk zien en vertelt ze over de Divina Commedia en het creatieve proces.

SCHIMMELPENNINGKADE 30
3813 AE AMERSFOORT
WWW.ANTENNA.NL/EXPEDITIE

DE EXPEDITIE
VOOR GEWELDLOZE VERANDERING

033-4753001 expeditie@antenna.nl www.antenna.nl/expeditie Triodosbank nummer 39.04.55.741